

“ İptali istenen 2004 sayılı İİK'nun "Borç Ödemeden Aciz Vesikası" başlıklı 105. maddesi;

"Haczi kabil mal bulunmazsa haciz tutanağı 143. maddedeki aciz vesikası hükmündedir.

İcraca takdir edilen kıymete göre haczi kabil malların kifayetsizliği anlaşıldığı surette dahi tutanak muvakkat aciz vesikası yerine geçerek alacaklıya 277. maddede yazılı hakları verir."

düzenlemesini içermektedir.

İptali istenen 2004 sayılı İİK'nun "Borç Ödemeden Aciz Vesikası" başlıklı 143. maddesinin ikinci fıkrası;

"Bu vesika ile 105. maddedeki vesika borcun ikrarını mutazammın senet mahiyetinde olup alacaklıya 277. maddede yazılı hakları verir."

düzenlemesini içermektedir.

2004 sayılı İİK geçici ve kesin olmak üzere iki tür borç ödemeden aciz vesikası düzenlemiştir. Bunların dışında iptali istenen İİK m. 105'e göre haczi kabil mal bulunmadığına ilişkin tespit içeren haciz tutanakları da aciz vesikası hükmünde sayılmıştır.

Aciz vesikası alınmasında temel kural İİK m. 143 ve İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği m. 94, 95, 98, 99, 100 ve 101'e göre icra dairesine borç ödemeden aciz vesikası verilmesi için alacaklının başvurması, icra dairesinin de borçlunun mal varlığı araştırmasını yaptıktan sonra eğer borçlunun borca yeter mal varlığı yoksa aciz vesikasını düzenleyip alacaklıya vermesidir. Bu araştırma borçlunun nüfusa kayıtlı olduğu ve son yerleşim yeri tapu müdürlüğüne, tarım ilçe müdürlüğüne, esnaf ve sanatkârları odasına, ticaret ve sanayi odasına, belediyeye, SGK'ya, vergi dairesine, veraset ve harçlar vergi dairesine, bütün bankalara, alacaklı ya da borçlu olduğu dosyaların bulunabileceği icra tevzi bürolarına ve Türkiye Noterler Birliği ile alacaklı ve borçlu olduğu diğer bütün kurum ve kuruluşlara yazı yazılarak borçlunun alacak ve borçlarının tespiti ile yapılmaktadır. Gerekli görülen durumlarda icra daireleri tarafından borçlunun borca batık olduğunun tespiti için mali müşavir bilirkişiden gelen yazı cevaplarında bildirilen alacak ve borç durumu için bilirkişi raporu da alınmaktadır. Bütün bu işlemler icra dairesi tarafından yerine getirilir.

Yasa koyucu iptali istenen İİK m. 105'de çok büyük miktarda olmayan ve borçlunun ev ya da iş yerindeki malları ile de karşılanabilecek miktardaki borçlardan ötürü alınacak aciz vesikalarında yukarıda sayılan araştırmaların yapılmasına gerek olmadan aciz vesikası alınmasını sağlamak için haczi kabil mal bulunmadığına ilişkin tespit içeren haciz tutanaklarını da aciz vesikası hükmünde saymıştır. Ancak bu maddede bu şekilde alınacak aciz vesikaları için borç miktarı belirtilmediğinden borcun miktarına bakılmaksızın bütün icra dosyaları için bu yola başvurulması gerek alacaklılar için gerekse icra dairesi çalışanları için tercih edilir hale gelmiştir. Anayasa mahkemesine iptal başvurusunun temelindeki hukuka aykırılık da burada başlamaktadır.

2004 sayılı İİK 09.06.1932 tarihinde yürürlüğe girmiş olup bir çok değişikliğe uğramasına karşın yenisi hazırlanmayan tek temel kanundur. İcra ve iflas işlemlerinin ülkenin

ekonomik durumu ile doğrudan ilgili olması nedeniyle iptali istenen maddeler günümüz ekonomik koşullarında borçluların mülkiyet haklarının ve adil yargılanma haklarının ihlaline neden olacak duruma gelmiştir.

İİK'nun yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar icra dosyalarındaki borç miktarlarının sürekli arttığı görülmektedir. Yirmi yıl önceye kadar borçlunun evine ya da iş yerine hacze gidildiğinde ister ticari nitelikte olsun ister tüketici ya da benzeri nitelikte olsun borca yeter miktarda mal bulunması ve bu malların haczi ile alacağın tahsili olanağı bulunuyordu. Ancak ekonomide yaşanan gelişmeler, sermaye artışları, kullanılan kredilerin artması, gerek tacirlerin gerekse tüketici niteliğindeki kişilerin borçları ev ve iş yerlerindeki malların değerinden çok daha fazla miktarlara ulaşmıştır. Dolayısıyla borçlunun ev ya da iş yerinde yapılan hacizlerde borca yeter miktarda hacze kabil mal bulunması birçok icra dosyası için olanaksız hale gelmiştir. Ancak borçluların ev ve iş yerlerinde borca yeter malları olmamasına karşın borca yeter miktarda başka taşınır ve taşınmaz niteliğinde başka mallarının bulunması durumunda İİK m. 105'e göre alınan ve "hacze kabil malı yoktur" tespitini içeren haciz tutanakları borçlunun mal varlığının gerçek durumunu yansıtmamaktadır. Alacaklılar bu haciz tutanaklarına dayanarak borçlunun gerçekte hacizden mal kaçırmak amacıyla yapmadığı tasarrufların iptali için İİK m. 277 ve devamı maddelerine göre tasarrufun iptali davası açmaktadırlar. Dolayısıyla borçlunun başka malları ile karşılanacak mallarının haczi ile alacağın tahsili olanağı varken borçlunun daha değerli malları üzerindeki tasarruf hakkı kısıtlanmaktadır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Mülkiyet Hakkı" başlıklı 35'inci maddesine göre; "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." Anayasanın bu maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı sadece belli bir mala sahip olmak değil mal sahibinin o mal hakkında yasaların koyduğu sınırlar içerisinde istediği zaman istediği gibi tasarruf edebilme hakkını da kapsamaktadır. İİK m. 277 ve devamında düzenlenen tasarrufun iptali davaları borçlunun, kendi mülkiyetinde bulunan mallarını alacaklılarından kaçırmak için tasarruf hakkını kötüye kullanması önlemek için getirilmiş bir hüküm olup mülkiyet hakkı kapsamındaki tasarruf serbestisinin ayrık durumunu oluşturmaktadır. Borçlunun tasarruf serbestisinin kısıtlanması ya da dava yoluyla hukuki denetime bağlı tutulması için İİK m. 143 ve m. 277 borçlunun borç ödemediği aciz halini dava koşulu olarak belirlemiştir. Bu durumda borçlunun tasarruf serbestisinin tasarrufun iptali davası ile sınırlanması ya da hukuki denetime bağlanması bu dava koşulunun davalının mali durumunun doğru tespiti ile mümkündür. Borçlunun ev ve iş yerinde yapılan haciz işlemlerinde borca yeter miktarda mal bulunmadığının haciz tutanağına yazılması hukuken bu dava koşulunun gerçekleştiği ve davalı borçlunun mali durumunun doğru tespit edildiği anlamına gelmemektedir. Yukarıda açıklandığı üzere borçlunun gerçekte borç ödemediği aciz durumda olduğunun özellikle yüksek miktarda alacaklarda çok daha kapsamlı araştırma yapılması gerekmektedir. Hacze kabil malı yoktur açıklaması içeren haciz tutanağına dayanılarak açılan tasarrufun iptali davalarında dava konusu mal hakkında davalı borçlunun tasarruf hakkı kısıtlanarak mülkiyet hakkı ihlal edilmektedir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36'ncı maddesine göre; "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz." İptali istenen İİK m. 105 ve m. 143'deki yasa ibaresi nedeniyle yargılamanın başında mahkemece kendiliğinden dikkate alınmak zorunda olunan aciz belgesinin bulunmasına ilişkin dava koşulu fiilen ortadan kaldırılmaktadır. Alacaklının borçlu davalının ev ya da iş yerinde haciz esnasında yapabileceği

Esas Sayısı : 2024/97
Karar Sayısı : 2024/234

sınırlı bir araştırmanın davalı borçlunun gerçekten de aciz durumda bulunup bulunmadığını göstermesi günümüz ekonomik koşullarında artık mümkün olmadığından dava koşulu olan aciz belgesi hukuken gerçekte hiç alınmamışken İİK m. 105 hükmüne göre tamamen şekli olarak elde edilmekte ve bu belgeye dayanılarak tasarrufun iptali davası açılabilir. Bir dava için öngörülen dava koşulu davanın her iki tarafı için de geçerli olup dava koşulunun bulunmaması durumunda yokluğundan hem usulü hak hem de maddi hukuka ilişkin hak elde edecek olan tarafın adil yargılanma hakkı ihlal edilmektedir.

Bu gerekçelerle dava konusu uyuşmazlıkta uygulanması gereken 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 105 ile m. 143'ün ikinci fıkrasındaki "ile 105. maddedeki vesika" ibaresinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Mülkiyet Hakkı" başlıklı 35. maddesi ve "Hak Arama Hürriyeti" başlıklı 36. maddesi kapsamında Anayasaya aykırı olduğunun tespiti ve iptaline karar verilmesini talep etme zorunluluğu doğmuştur.

SONUÇ:

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 105 ile m. 143'ün ikinci fıkrasındaki "ile 105. maddedeki vesika" ibaresinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Mülkiyet Hakkı" başlıklı 35. maddesi ve "Hak Arama Hürriyeti" başlıklı 36. maddesi kapsamında Anayasaya aykırı olduğunun tespiti ve iptaline karar verilmesini,

Kararın bir örneğinin mahkememize UYAP üzerinden tebliğini saygılarımla dilerim.”